

**TARBIYA JARAYONIDA SUN'IY INTELEKT VOSITALARIDAN
FOYDALANISH IMKONIYATLARI**

Qobilov Jamshid Baxtiyor o'g'li

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Telefon raqam: +998 940780102

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:04.06.2026

Revised: 05.06.2026

Accepted:06.06.2026

KALIT SO'ZLAR:

*sun'iy intellekt,
tarbiya, raqamli
texnologiyalar, ta'lim,
ma'naviyat, innovatsiya,
yoshlar tarbiyasi.*

Mazkur maqolada tarbiya jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning ahamiyati va imkoniyatlari yoritilgan. Sun'iy intellekt texnologiyalarining yoshlarning bilim olish, mustaqil fikrlash va ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu vositalardan samarali foydalanishning pedagogik jihatlari ko'rib chiqilgan.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda ta'lim-tarbiya tizimiga zamonaviy yondashuvlarni tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi tarbiya jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Yosh avlodni har tomonlama barkamol, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega shaxs sifatida tarbiyalashda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish davr talabiga aylanmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham yoshlarni ma'naviy yetuk, vatanparvar va intellektual salohiyatli etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim va tarbiya tizimiga sun'iy intellekt vositalarini joriy etish dolzarb masalalardan biri sifatida qaralmoqda.

Asosiy qism. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim va tarbiya tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, sun'iy

intellekt texnologiyalarining keng qo'llanilishi tarbiya jarayonini zamonaviy va samarali tashkil etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda[1]. Sun'iy intellekt inson tafakkuriga xos ayrim jarayonlarni — ma'lumotlarni tahlil qilish, qaror qabul qilish, muloqot qilish va o'rganishni avtomatlashtirish imkonini beruvchi texnologik tizim hisoblanadi. Mazkur texnologiyalar bugungi kunda ta'lim, tibbiyot, iqtisodiyot va boshqa ko'plab sohalarda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Tarbiya jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish yoshlarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish hamda ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy yoshlar raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq holda voyaga yetmoqda. Shu sababli tarbiyaviy faoliyatni zamon talablariga mos ravishda tashkil etish pedagoglardan innovatsion yondashuvni talab etadi. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar o'quvchilarning qiziqishi, qobiliyati va bilim darajasini tahlil qilish orqali ularga individual yondashuvni ta'minlaydi. Masalan, elektron ta'lim platformalari va virtual yordamchilar o'quvchilarning savollariga tezkor javob berish, kerakli ma'lumotlarni taqdim etish hamda mustaqil ta'lim olish jarayonini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Bu esa o'quvchilarda o'z ustida ishlash, izlanish va kreativ fikrlash ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt vositalari yordamida turli ma'naviy-ma'rifiy materiallar, interaktiv o'yinlar va tarbiyaviy dasturlar yaratish mumkin. Bunday vositalar yoshlarning dars jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirib, axborotni tez va samarali o'zlashtirishiga yordam beradi. Ayniqsa, multimedia vositalari, ovozli yordamchilar va interaktiv chatbotlar tarbiyaviy suhbatlarni jonlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Tarbiya jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish pedagoglar faoliyatini ham yengillashtiradi. O'qituvchi va murabbiylar avtomatlashtirilgan tizimlar orqali o'quvchilarning faolligi, qiziqishi va natijalarini monitoring qilib borishi mumkin[2]. Bu esa tarbiyaviy ishlarni aniq rejalashtirish va mavjud muammolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini beradi. Bundan tashqari, sun'iy intellekt yordamida ta'lim jarayonida yuzaga keladigan ayrim byurokratik ishlarni qisqartirish mumkin. Biroq sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, internet tarmog'idagi zararli axborotlar, yoshlarning virtual muhitga haddan tashqari bog'lanib qolishi hamda axborot xavfsizligi bilan bog'liq masalalar salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda pedagogik nazoratni kuchaytirish, yoshlarni media madaniyat va axborot xavfsizligi ruhida tarbiyalash muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda milliy va ma'naviy qadriyatlarga tayangan holda ish olib borish zarur. Chunki tarbiya jarayonining asosiy maqsadi nafaqat bilimli, balki

yuksak ma'naviyatli va vatanparvar shaxsni shakllantirishdan iboratdir. Demak, sun'iy intellekt texnologiyalari tarbiya jarayonida yordamchi vosita sifatida xizmat qilishi, inson omili esa doimo ustuvor bo'lib qolishi lozim.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari tarbiya jarayonida inklyuziv ta'lim imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilar uchun maxsus dasturlar, ovozli yordamchilar va avtomatik tarjima tizimlari yaratilayotgani ularning ta'lim-tarbiya jarayonida faol ishtirok etishiga yordam bermoqda. Masalan, eshitish yoki ko'rish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun sun'iy intellekt asosidagi dasturlar orqali matnlarni ovozli shaklga o'tkazish yoki subtitrlar yaratish imkoniyati mavjud. Bu esa ta'limda teng imkoniyatlarni ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt vositalari yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etishda ham muhim ahamiyatga ega. Turli intellektual o'yinlar, onlayn tanlovlar va rivojlantiruvchi platformalar yoshlarning mantiqiy fikrlashi hamda ijodkorlik qobiliyatini rivojlantiradi. Ayniqsa, gamifikatsiya elementlari asosida tashkil etilgan dasturlar o'quvchilarning dars va tarbiyaviy mashg'ulotlarga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi. Bugungi kunda ko'plab davlatlarda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalangan holda "aqli ta'lim" tizimlari joriy qilinmoqda. Bunday tizimlar o'quvchilarning bilim darajasini avtomatik baholash, xatolarini tahlil qilish va individual tavsiyalar berish imkonini yaratadi. Natijada tarbiya va ta'lim jarayonining sifati oshib, pedagogik faoliyatning samaradorligi ta'minlanadi. Yana bir muhim jihat shundaki, sun'iy intellekt vositalari yoshlarni kelajak kasblariga tayyorlashda ham katta ahamiyatga ega. Chunki zamonaviy mehnat bozori raqamli texnologiyalar bilan ishlay oladigan, kreativ va innovatsion fikrlaydigan mutaxassislarni talab qilmoqda[3]. Shu sababli yoshlarni sun'iy intellekt texnologiyalaridan to'g'ri foydalanishga o'rgatish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tarbiya jarayonida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalar yoshlarning mustaqil fikrlashi, bilim olishga bo'lgan qiziqishi va zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi platformalar pedagoglarga tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etish, o'quvchilar bilan individual ishlash hamda ularning qiziqish va ehtiyojlarini aniqlash imkonini beradi. Biroq sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda ma'naviy-axloqiy yondashuv, pedagogik nazorat va axborot xavfsizligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois mazkur texnologiyalardan oqilona va maqsadli foydalanish orqali yosh avlodni yuksak ma'naviyatli, bilimli va vatanparvar insonlar etib tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”.
2. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Karimov I. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
4. Sun’iy intellekt va raqamli ta’lim texnologiyalariga oid ilmiy maqolalar va internet manbalari.

